

بررسی نقش پایگاه‌ها و نهادهای دینی
در تقویت بسترهای اقتصادی و
اصلاح رفتارهای اجتماعی

عصام‌الدین گوگلان^۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مدرس مدرسه ربانیه چنارلی، کارشناسی علوم حدیث، فوق لیسانس شریعت اسلامی، دارای مدرک سطح
۳ حوزوی chinarli_esam@yahoo.com

چکیده

از دید اندیشمندان پنهان نیست که از میان انواع مبارزه، ریشه ای ترین تلاش در راه مقابله با پدیده‌های شومی همچون قاچاق کالا و ارز و مواد مخدر و انواع گوناگون قاچاق که بتواند جامعه را در مسیر پیشگیری از این آفتها واکسینه کند، پرداختن به فعالیت فرهنگی در زمینه‌های گوناگون اعتقادی، فکری، هنری، تبلیغی و غیره است، و تلاش بی وقفه فرهنگی است که تضمین کننده بهره دهی فعالیت سایر بخشها می‌باشد. نکته مهم در کیفیت تقابل فرهنگی با مشکل قاچاق، توجه به ویژگیهای فرهنگی هر جامعه بخصوص در بعد عقاید مذهبی (با توجه به نقش مهم و اساسی مذهب در زندگی انسانها) می‌باشد.

در این مقاله سعی شده است مطالب ذیل مورد بررسی قرار گیرد:

۱. معنی کلمه قاچاق
 ۲. عامل اصلی رشد قاچاق در مرزها
 ۳. آثار سوء اقتصادی قاچاق کالا
 ۴. آثار سیاسی قاچاق کالا
 ۵. نقش پایگاه‌ها و نهادهای دینی در تقویت بسترهای اقتصادی و اصلاح رفتارهای اجتماعی.
 ۶. راهکارها و پیشنهادات
- واژگان کلیدی: قاچاق کالا، نقش روحانیت، حکم قاچاق، پیامدهای قاچاق، راهکارها

مقدمه

با توجه به اینکه رفتار اجتماعی قشر قابل توجهی از مردم، برگرفته از ارزش‌های دینی است و یکی از اهداف ادیان و خاصه دین مبین اسلام بسترسازی مناسب برای رسیدن انسان به تعالی و جایگاه والای انسانی است و دین اسلام برای هر مشکلی راهکاری در اختیار ما قرار داده است که با جذب مسائل و دفع مفسد می‌توانیم زمینه خوبی برای رفع مشکلات فراهم سازیم، بعد از پیامبران علما سرقافله کاروان بشریت برای رساندن آن‌ها به مقام والای بشری هستند که باید با راهنمایی‌های خود آنان را از ارتکاب به جرم و خلاف باز دارند.

در جامعه‌ای که اکثر افراد آن مسلمان و معتقد به احکام نورانی اسلام هستند برعهده دست‌اندرکاران مسائل فرهنگی، عالمان و اندیشمندان این جامعه است که با تبیین معارف، اخلاقیات و آرمان‌ها و احکام این دین مبین که ضامن سعادت دنیا و آخرت بشریت است، جامعه و بخصوص جوانان را از ورطه مفسدتی چون قاچاق کالا و ارز و مواد مخدر و اعتیاد به آن و نتایج سلبی آن که حیانا منجر به قتل افراد بی‌گناه و دادن رشوه و ضرر رساندن به مصالح حکومت اسلامی می‌شود، بازدارند و وظیفه و تکلیف شرعی و الهی هر فرد را در این باره مشخص نمایند، تا آحاد جامعه و ارگان‌های مختلف با توجه به نظر شرع و قانون الهی به وظیفه خود مبادرت ورزند.

قاچاق

کلمه قاچاق یک کلمه ترکی است و به معنای گریزانیدن می‌باشد و آنچه ورود آن به کشور و یا معامله آن از طرف دولت ممنوع است و یا متاع قاچاق؛ متاع ممنوع‌الورود یا ممنوع‌المعامله^۱.

و کلمه قاچاق در لغت عربی با لفظ ((تَهْرِب)) به کار می‌رود که از مصدر هَرَبَ و بمعنای سَاعِدَهُ عَلَى تَهْرِبِ بَضَائِعِ مَمْنُوعَةٍ : عَلَى إِخْرَاجِهَا سِرّاً وَبَطْرِقِ مُلْتَوِيَةٍ غَيْرِ قَانُونِيَّةٍ.

هَرَبَ الْبِضَاعَةَ: أَدْخَلَهَا مِنْ بَلَدٍ إِلَى آخِرِ خُفْيَةِ هَرَبِ الْبِضَاعَةِ : صَدَرَ أَوْ اسْتُورِدَ دُونَ أَنْ يَدْفَعَ الضَّرَائِبَ أَوْ الرُّسُومَ الْقَانُونِيَّةَ الْمَسْتَحَقَّةَ عَلَيْهِ^۱

و اما قاچاق کالا در قانون مبارزه با قاچاق کالا بدین شرح آمده است :

الف) هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارزش گردد و براساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.

ب) کالا: هر شیء که در عرف، ارزش اقتصادی دارد.

پ) ارز: پول رایج کشورهای خارجی، اعم از اسکناس، مسکوکات، حوالجات ارزی و سایر اسناد مکتوب یا الکترونیکی است که در مبادلات مالی کاربرد دارد.

از مجموع قوانین و مقررات مربوط چنین استنباط می‌شود که قاچاق عبارت است از فرار دادن مال، خواه آن مال مربوط به درآمد دولت بوده و یا ورود و خروج، تولید و نقل و انتقال و خرید و فروش آن طبق قوانین و مقررات مربوط، ممنوع و غیرمجاز گردیده باشد. در اصطلاح گمرک و سایر دستگاه‌های وصولی دولت، منظور از قاچاق، گریزاندن کالا از پرداخت مالیات و عوارض به دولت است و یا فرار دادن کالا از شمول مقررات دولتی و نقل و انتقال و خرید و فروش آن به طور غیرمجاز و ممنوع است. قاچاق کالا در همه کشورهای جهان به عنوان یک معضل اقتصادی و اجتماعی شناخته شده که علت آن نیز آسیب‌های متعدد و آثار سوئی است که بر جنبه‌های اقتصادی و

۱. معجم لغة الفقهاء؛ مؤلف: محمد رواس قلعجی - حامد صادق قنیبی، ناشر: دار النفائس للطباعة والنشر والتوزيع، چاپ دوم سال ۱۴۰۸ هـ - ۱۹۸۸ م.

اجتماعی کشور دارد. اولین و مهمترین تأثیر قاچاق، اختلالی است که در اقتصاد جامعه ایجاد می کند ورشکستگی کارخانه ها و کارگاه های تولیدی، و صنایع نوپا، از بین رفتن تدریجی کشاورزی، کاهش فرصت های شغلی، توزیع نا عادلانه ثروت، ایجاد فرهنگ مصرف گرایی، و زمینه رانت خواری و... آثار سوئی هستند که همواره اقتصاد یک کشور را تهدید می کنند.^۱

عامل اصلی رشد قاچاق در مرزها

۱. سطح بی سوادی مردم
۲. عدم وجود شغل مناسب
۳. عدم برخورد قضایی مناسب با عاملین اصلی و با رانت خواران قاچاق
۴. عدم اهتمام جدی علماء دینی به سلیقات قاچاق و تبیین آن
۵. توطئه دشمنان خارجی و داخلی

آثار سوء اقتصادی قاچاق کالا

۱. کاهش میزان اشتغال: براساس آمار سازمان بین المللی کار، هر یک میلیارد دلار قاچاق کالا یکصد هزار فرصت شغلی را در کشور مقصد از بین می برد و در حالیکه ایران با بحران بیکاری و سیر صعودی فعالان جویای کار رو به رو است ورود کالاهای قاچاق با از بین بردن فرصت های شغلی باعث تشدید بحران بیکاری می شود. (گمرک جمهوری اسلامی ایران)
۲. روی نیاوردن به تجارت قانونمند: تجارت قانونمند امکان اعمال سیاست های

بازرگانی اتخاذ شده به منظور بهبود ساختار و موقعیت اقتصاد ملی را بوجود آورده و باعث جلوگیری از اتلاف منافع ارزی می‌گردد که از طریق قاچاق کالا از اقتصاد ملی خارج و صرف واردات کالاهایی می‌شود که شاید نیاز به آنها در حد صفر بوده است.

۳. **کاهش تولید داخلی:** قاچاق کالا به کاهش تولیدات داخلی صنعتی منجر می‌شود و فرصت‌های سرمایه‌گذاری را برای ایجاد اشتغال مولد و موثر در رشد تولید ناخالص داخلی از بین می‌برد. در نتیجه تولیدات ملی و داخلی که توان کافی برای رقابت با تولیدات مشابه خارجی را ندارند آسیب می‌بیند و در برخی مواقع نیز به زیان‌دهی، ورشکستگی و در نهایت به تعطیلی فعالیت آن واحدهای تولیدی منجر می‌گردد.

۴. **کاهش درآمدهای دولت:** قاچاق کالا به دلیل پرداخت نشدن مالیات (عوارض و....) به دوات باعث کاهش درآمدهای دولت می‌گردد. محقق نشدن بخشی از درآمدهای ورود قانونی کالا مشکل دولت را در تامین منابع درآمدی بیشتر می‌کند، در حالیکه تحقق این گونه درآمدها کمک بسزایی به کاهش کسری بودجه دولت است.

۵. **گسترش پولشویی و نابرابری:** مطابق آمارهای منتشرشده سالیانه حدود بیش از ۲/۸ هزار میلیارد دلار در جهان پولشویی می‌شود. درآمد فعالیت‌های قاچاق به دلیل سودآوری موجبات تشکیل طبقه‌ای فوق‌العاده ثروتمند را در جامعه (که به مافیای قدرات معروفند) فراهم می‌سازد. (گمرک جمهوری اسلامی ایران، ۲۴)

۶. **اخلال در نظام اقتصادی:** چون قاچاقچیان برای ادامه فعالیت نیاز به ارز دارند به شیوه‌های متعددی متوسل می‌شوند تا آن را بدست می‌آورند، از جمله: قاچاق مواد مخدر، خرید ارز از گردشگران خارجی.

آثار سیاسی قاچاق کالا

به طور کلی، قاچاق کالا از جهات سیاسی برخی آثار مخرب به شرح زیر بوده است؛ گسترش روح قانون گریزی در کشور، سعی در ایجاد فساد مالی، آسیب پذیری امنیتی مرزها و ایجاد نا امنی در مناطق مرزی به سبب تردهای غیرمجاز. تشدید مهاجرت به مناطق قاچاق خیزی یا مناطق مصرف کننده کالاهای باب قاچاق و به تبع آن افزایش ناهنجاری های اجتماعی با توجه به وضعیت بد اشتغال در سطح کشور.

آثار اجتماعی و فرهنگی و اخلاقی قاچاق کالا

۱. گسترش و توسعه قانون گریزی و قانون شکنی
۲. شکل گیری رفتارهای اجتماعی غلط
۳. افزایش آلودگی های مالی و اخلاقی
۴. تضعیف فرهنگ کار
۵. قاچاق کالا و تهاجم فرهنگی
۶. طبقاتی شدن جامعه

نقش پایگاه ها و نهادهای دینی در تقویت بسترهای اقتصادی و اصلاح رفتارهای اجتماعی

۱. تشویق به کسب و کار حلال.
۲. تبیین حکم قاچاق در فقه اسلامی و مسأله اضرار به منافع ملی و تولیدات داخلی.
۳. پیامدهای قاچاق که منجر به دادن رشوه و قتل انسان های بی گناه می شود.
۴. ارائه راهکارهای مناسب در راستای کاهش زمینه های قاچاق کالا و ارز.

۵. آسیب شناسی فرآیندها و روش‌های موجود در حوزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز به منظور ارائه راهکارهای اثربخش پیشگیری و مبارزه.

۶. تهیه و تدوین مقالات علمی و کتب دینی.

۷. برگزاری نشست‌های تخصصی طلاب حوزه‌های علمیه و کارشناسان ستاد مبارزه با قاچاق کالا و انتقال پیام این نشست‌ها از طریق رسانه‌ها و منابر به مردم.

دین اسلام دینی زنده و پویا است که نمی‌تواند در قبال مسائل مستحدثه و مشکلات روز از قبیل قاچاق و انواع آن مثل قاچاق انسان - قاچاق مواد مخدر - قاچاق دارو - و قاچاق سلاح و قاچاق سوخت و کالا و دهها مسئله دیگر بدون رای و نظر باشد. اینجاست که رسالت حوزه علمیه‌های و نهادهای دینی (همچون تربیون‌های نماز جمعه و جماعت و مساجد) که به عنوان پرچمداری اصیل و توانا برای اسلام، مشخص گشته و این علماء و فضلاء حوزه هستند که باید سنگینی این رسالت را به دوش کشیده که پاسخگوی مسائل علمی جهان اسلام و مشکل گشای جوامع اسلامی باشند.

نقش روحانیت در مبارزه با قاچاق

بر همه روشن است که قانون اساسی و سایر قوانین و مقررات نظام مقدس جمهوری اسلامی از قرآن کریم و احکام دین حنیف اسلام نشأت گرفته و امروزه همه امور اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و ... در کشور ایران، رنگ و بوی مذهبی دارد و علمای اعلام، ائمه جماعات، خطبا، وعاظ و مدرسین حوزه‌های علمیه نقش بسیار مؤثری در ارشاد و آگاهی دادن به مردم دارند.

امروزه عمق فاجعه قاچاق و بالاخص قاچاق بلای خانمان سوز مواد مخدر می‌طلبد که همانطور که رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی رحمه الله مشکل مواد مخدر را به عنوان یک معضل اجتماعی تشخیص دادند و قانون گذاری در جهت حل این معضل را به مجمع تشخیص مصلحت نظام اسلامی ارجاع نمودند، تمام

روحانیون به این مشکل فاجعه آمیز جامعه توجه خاص مبذول دارند و هر اقدامی که می‌توانند برای حل آن انجام دهند.

اگر از بعد نهی از منکر، قاچاق را تحت بررسی قرار دهیم، امروزه هر نوع قاچاق که خلل به اقتصاد جامعه اسلامی باشد عمل منکر است و بر همه خصوصاً طبقه روحانی که دارای نفوذ کلام هستند و سخنرانی در مجالس، اجتماعات مذهبی، سیاسی و رسانه‌های گروهی را در اختیار دارند واجب است که مردم را نهی از منکر نموده و با ذکر دلایل و نقل فتوای فقهاء اسلامی بر حذر دارند. البته لازم به ذکر است، فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی پیشوایان دینی از مقامات مسئول رفع تکلیف نمی‌کند و ماموران مبارزه با قاچاق کالا باید فعالیت‌های بازدارنده را تشدید نمایند.

اهمیت کسب و کار حلال

در اسلام بر کار و تلاش برای به دست آوردن روزی حلال تأکید فراوانی شده است و در نگاه آموزه‌های دینی، «پاک‌ترین درآمدها آن کسی است که از راه معامله و تجارتي صحیح و درست به دست آورده باشد.»

وَقَوْلِهِ: {لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا}^۱

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اموال یکدیگر را به ناحق مخورید، مگر، آنکه تجارتي باشد که هر دو طرف بدان رضایت داده باشند و یکدیگر را مکشید هر آینه خدا با شما مهربان است.

گاهی برخی افراد نوع خاصی از کار را برابر شأن و شخصیت خویش نمی‌دانند و از پرداختن به آن سرباز می‌زنند که در نتیجه، امور زندگی اینان را دیگران اداره

می‌کنند و در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم که صحابی جلیل مقدم رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت می‌کند فرمود: «عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ، خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ»^۱

در این حدیث مبارک پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم بهترین طعام را خوردن از طریق کسب و کار با دست خود می‌فرماید و حتی داود نبی نیز از عمل و کسب و کار دست خود روزی می‌کرد.

رسول عظیم الشان صلی الله علیه و آله اسلام درباره تأثیر کسب حلال بر استجاب دعا فرموده است:

هرگاه کسی بخواهد دعایش مستجاب شود، بکوشد که کسب و کارش را حلال و پاک سازد و از مظالم مردم بیرون آید؛ زیرا دعای بنده پیش خدا بالا نمی‌رود، در صورتی که در شکمش، حرام یا به گردنش، مظلومه‌ای از مردم باشد.

همچنین می‌فرماید: «عبادت کردن با حرام خواری، مانند بنا کردن خانه) روی ریگ است»؛ یعنی همان گونه که ساختمان بدون شالوده محکم، خراب می‌شود و بنا کننده زیان می‌بیند، عبادت کسی هم که از حرام پرهیز نمی‌کند، سودی نخواهد بخشید.^۲

تبیین حکم قاچاق در فقه اسلامی و مسأله اضرار به منافع ملی و تولیدات داخلی قاچاق؛ مُخَلِّ سرمایه‌گذاری

۱. صحیح البخاری، مؤلف: محمد بن إسماعیل أبو عبدالله البخاری الجعفی، ناشر: دار طوق النجاة سال چاپ: ۱۴۲۲هـ عدد الأجزاء: ۹، رقم حدیث ۲۰۷۲

۲. صحیح مسلم، مؤلف: مسلم بن الحجاج أبو الحسن القشیری النیسابوری (المتوفی: ۲۶۱هـ)، المحقق: محمد فؤاد عبد الباقي، الناشر: دار إحياء التراث العربی - بیروت، رقم حدیث ۱۰۱۵

مقام معظم رهبری در خود بیانات در دیدار با اعضای هیئت دولت، در مورخه ۱۳۸۲/۰۶/۰۵ می‌فرماید که: پدیده قاچاق و قاچاق فروشی، ضربه به اقتصاد و هویت ملی کشور و همه برنامه‌ریزی‌هاست. این از لحاظ شرعی، یک عمل ممنوع و حرام قطعی است؛ چون موجب افساد است. جای مقابله با فساد قاچاق، فقط مرزها نیست. جنس قاچاق را باید دنبال کرد، تا آنجایی که در معرض فروش قرار داده می‌شود. جنس قاچاق، تولید داخلی را تضعیف، اشتغال ناسالم را ترویج و اشتغال سالم را محدود می‌کند.

دکتر وهبه الزحیلی رحمه الله علیه در کتاب خود صراحتاً به مسأله قاچاق مواد مخدرات و استنباط علماء و فقهای اسلامی و حاکم اسلامی جهت قتل تاجر مواد مخدرات و عوامل قاچاق آن اشاره می‌کند و می‌فرماید:

وأجاز فقهاء الحنفیة والمالکیة أن تكون عقوبة التعزیر هی القتل، ویسمونه القتل سیاسة، أي إذا رأى الحاكم المصلحة فی ذلك، وكان جنس الجريمة یوجب القتل، كما فی حال التکرار أو إدمان المسکرات والمخدرات، واعتیاد الإجرام أو اللواط أو القتل بالحجر أو العصا أو الخشب. وهذا یصلح دليلاً أو مستنداً لما أفتی به بعض المفتین المعاصرين من اقتراح مشروع قانون یقضى بعقوبة متعاطی المخدرات بالإعدام شتقاً. وفي ذلك توفير مؤید أو رادع من قبل السلطة الحاكمة لكل من یتاجر بالمخدرات أو یتعاطها، أو یقوم بتھربها.

وقد أصبحت عصابات التھرب وتجار المخدرات خطراً على الدول المختلفة، فلا یجوز التهاون بشأن إنزال أقسى العقوبات فی حقهم، لحماية المجتمع من أضرار المخدرات ومفاسدها الجسيمة.

ولا شك بأن إتلاف المخدرات التي تُمسكُ بها الدولة أمر واجب شرعاً؛ لأن الضرر بذاته یجب التخلص منه بمختلف وسائل الإتلاف. والمصادرة، وعقاب المتعاملین فیها. وإنی أرى ضرورة وجود معاهدات دولية لمنع الاتجار بالمخدرات وتھربها وعقاب

تجارها و سما سرتها و و سطاتها، كما أرى ضرورة وجود قانون موحد في البلاد العربية والإسلامية ينص على عقوبة شديدة لتجار المخدرات وكل من يتعاطاها أو يتناولها أو يقوم بنقلها بوسائط مختلفة في الحقائب والطائرات والسيارات ووسائل النقل القديمة وغيرها.^۱

ضرر رساندن به منافع ملی و تولیدات داخلی

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمودند: «لا ضرر ولا ضرار»^۲. اولین حدیثی که ممکن است به آن استدلال و استناد و از مفادش برای کشف حکم اضرار به نفس استفاده شود، حدیث شریف نبوی «لا ضرر» است ولی در قسم دوم حدیث مسلمان از ضرر رساندن نیز نهی شده است.

و این مساله در قاجاق کالا به وضوح صدق می کند که ضرر رساندن به تولیدات داخلی و تهدید امنیت شغلی نا جائز و حرام است.

علامه باجی یکی از فقهای مالکی در تعریف ضرر از امام خشنی روایت می کند که: «فَيَكُونُ الضَّرَرُ مَا قَصَدَ بِهِ الْإِنْسَانُ مَنَفَعَةَ نَفْسِهِ وَمَا كَانَ فِيهِ ضَرَرٌ عَلَى غَيْرِهِ، وَالضَّرَارُ مَا قَصَدَ بِهِ الْإِضْرَارَ بغيره، قَالَ الْبَاجِي: فَلَا يَتَّبَعِي لِمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُحْدِثَ عَلَى جَارِهِ شَيْئًا يُضُرُّ بِهِ»^۳.

۱. الفقه الإسلامي وأدلته (الشامل للأدلة الشرعية والآراء المذهبية وأهم النظريات الفقهية وتحقیق الأحادیث النبویة وتخریجها)، مؤلف: أ. د. وهبة الزحيلي، أستاذ ورئيس قسم الفقه الإسلامي وأصوله بجامعة دمشق - كتيبة الشريعة، الناشر: دار الفكر - سورية - دمشق، چاپ چهارم، باب عقوبة تناول المخدرات، جلد ۷ صفحه ۴۵۱

۲. سنن ابن ماجه، مؤلف: ابن ماجه أبو عبد الله محمد بن يزيد القزويني، (المتوفى: ۲۷۳هـ)، تحقيق: محمد فؤاد عبد الباقي، ناشر: دار إحياء الكتب العربية رقم حديث ۲۳۴۱

۳. تبصرة الحكام في أصول الأفضية ومناهج الأحكام، مؤلف: إبراهيم بن علي بن محمد، ابن فرحون، برهان الدين اليعمرى (المتوفى: ۷۹۹هـ)، الناشر: مكتبة الكليات الأزهرية، چاپ اول سال، ۱۴۰۶هـ - ۱۹۸۶م؛ عدد الأجزاء: ۲، فصل ۱۳ في نفي الضرر وسد الذرائع.

ضرر چیزی است که انسان به خاطر منفعت رساندن به خود به دیگران ضرر می‌رساند و در ادامه از علامه بجی نقل می‌کند که برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز ایمان دارد سزاوار نیست که به همسایه خود علمی انجام دهد و به آن ضرر برساند.

پیامدهای قاچاق که منجر به دادن رشوه و قتل انسان‌های بی‌گناه می‌شود

۱. قاچاق سبب رواج رشوه می‌شود

در جوامع بشری همواره انسان‌های فرصت طلبی هستند که برای رسیدن به منافع نامشروع خود و تضييع حقوق دیگران، دست به هر کاری می‌زنند. یکی از این کارهای زشت و ناپسند، پدیده شوم «رشوه» است.

رشوه خواری، معلول آسوده طلبی و زیاده خواهی انسان است و از وجود اشکال و نقص‌هایی در ساختار اداری و نهادهای اجتماعی کشور حکایت می‌کند. از نظر لغوی، رشوه به چیزی می‌گویند که برای کارسازی ناحق به کسی دهند یا چیزی به کسی داده شود تا کاری برخلاف وظیفه خود انجام دهد یا حق کسی را تباہ کند یا حکمی برخلاف حق و عدالت صادر کند. اسلام، گرفتن و دادن رشوه را به شدت نکوهیده است و درآمد حاصل از آن را حرام خوانده و واجب است رشوه گیرنده، آن را به صاحب اصلی اش برگرداند. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّأْشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ» از عَبدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو از پیامبر گرامی اسلام نیز نقل می‌کند که: «خداوند، رشوه دهنده و رشوه گیرنده و دلال میان آنها را لعنت کرده است.^۱ رشوه، یکی از بلاهای خانمان سوز اجتماعی و مانع بزرگی برای اجرای عدالت

۱. سنن أبي داود، مؤلف: أبو داود سليمان بن الأشعث بن إسحاق بن بشير بن شداد بن عمرو الأزدي السجستاني (المتوفى: ۲۷۵هـ)، المحقق: محمد محيي الدين عبد الحميد، ناشر: المكتبة العصرية، صيدا - بيروت، باب كراهية رشوه

است و موجب می‌شود قوانینی که حافظ منافع طبقات ضعیف و مانعی برای تجاوز زورگویان است، به سود آنها به کار گرفته شود. بدین جهت، اگر رشوه خواری در جامعه رواج یابد، قوانین به سود ثروتمندان اجرا می‌شود؛ زیرا آنها قادرند رشوه‌های بیشتری بدهند و این گونه است که ستم و فساد و تباهی در جامعه بیداد خواهد کرد و از قانون و عدالت، جز نامی بر جای نخواهد ماند. گاهی زشتی رشوه سبب می‌شود اهل رشوه، این عمل ناپسند را با عبارت‌ها و عنوان‌هایی زیبا و فریبنده‌ای چون هدیه، حق الزحمه و انعام، موجه جلوه دهند. در هر صورت، تغییر نام، موجب تغییر ماهیت ناپسند این عمل نمی‌شود و پولی که با هر عنوانی به خاطر انجام دادن کارهای نادرست و ناحق گرفته شود، رشوه بوده و حرام و نامشروع است.

۲. قاچاق سبب قتل انسان‌های بی‌گناه می‌شود

اسلام برای جان و حیات انسان، ارزش فراوان قائل شده و حفظ نفس را گرامی داشته و تجاوز به حیات و نفس دیگران را بعد از کفر و شرک از بزرگترین گناهان قرار داده است خداوند می‌فرماید:

(مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا)^۱ همانا هر کس شخص را بدون قصاص و یا بی آنکه در زمین فتنه و فساد بر پا کند بکشد مانند آن است که تمام مردم را کشته است.

و چون از دیدگاه اسلام نوع انسان یک خانواده است ظلم و تجاوز به هر یک از افراد آن خانواده در حقیقت تعدی و تجاوز به نوع انسانیت است و خصوصاً اگر مقتول مظلوم یک فرد مسلمان باشد، گناه آن بسیار بزرگتر و طبق فرمان صریح خداوند قاتل اهل دوزخ خواهد شد.

(وَمَنْ يُقْتَلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا)^(۱)

و هر کس عمداً مؤمنی را بکشد کیفرش دوزخ است که در آن ماندگار خواهد بود و خدا بر او خشم می گیرد و لعنتش می کند و عذابی بزرگ برایش آماده ساخته است.

قتل در احادیث پیامبر (ص)

کشتن مسلمان کفر است

قتل از دیدگاه اسلام چنان جرم بزرگی است که حضرت پیامبر اسلام (ص) می فرماید: *أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ فِي الدَّمَاءِ*، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. اولین چیز مورد بازخواست در روز قیامت قتل است،

اشاره با اسلحه حرام است

حضرت پیامبر گرامی *ص* مجرد اشاره بوسیله اسلحه و وسائل برنده و آزار رسان را عملی بسیار زشت و مستوجب عقاب و سزاوار لعنت و نفرین خداوند قرار داده است چنانکه می فرماید:

عن النبی *ص* قال: لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ فَيَقَعُ فِي حُفْرِهِ مِنَ النَّارِ. بخاری.

از رسول الله *ص* روایت است فرمودند: نباید کسی از شما با اسلحه به برادرش اشاره کند زیرا در حال غفلت احتمال دارد شیطان کنترل را از دستش خارج کند و در نتیجه داخل دوزخ گردد.

عَنِ النَّبِيِّ *ص* مَنْ أَسَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتَّى يَدْعَهُ وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ). مسلم از رسول الله *ص* روایت است فرمودند: هر کس با چیز

برنده‌ای به سوی برادرش اشاره کند فرشته‌ها او را لعن و نفرین می‌کنند تا زمانی که دست از این کار بکشد هرچند برادر تنی او باشد^۱.

راهکارها و پیشنهادات

۱. فرهنگ‌سازی برای تقدس بخشی به کار و تولید به منظور ارائه‌ی کالاها و خدمات مطلوب و باکیفیت و تبدیل این ارزش دینی به یک ارزش اجتماعی فراگیر.
۲. تولیدکننده و مصرف‌کننده باید این باور را داشته باشند که می‌توان بر روی پای خود ایستاد و می‌توان با بالا بردن بهره‌وری و کیفیت، اعتماد عمومی را جلب کرد تا مردم کمتر مایل به خرید اجناس وارداتی باشند.
۳. تجربه‌ی دوران سخت تحریم‌های اخیر علیه کشورمان به همگان اثبات کرد که تنها در صورت ارتقای سطح کیفیت و رقابت‌پذیر ساختن محصولات، می‌توانیم با کالاها و خدمات خارجی رقابت کنیم.
۴. هماهنگی و جلب مشارکت مابین نهادها و سازمانهای متولی
۵. شفاف سازی و متعادل کردن قیمت کالاها و خدمات
۶. تعریف کدهای معتبر برای محصولات داخلی و بازرسی و کنترل آنها
۷. استفاده از تجهیزات الکترونیک و مرزبانی مستقل و کارکنان مجرب در امور مرزبانی
۸. هماهنگ سازی سیاست‌های اقتصادی با تغییرات سیاسی
۹. ایجاد هماهنگی در مدیریت عالی اقتصادی برای تدوین سیاست‌های راهبردی
۱۰. هماهنگی سیاسی و فرهنگی با سایر کشورها جهت مبارزه با قاچاق

۱۱. فرهنگ سازی استفاده از تولیدات داخلی
۱۲. بالابردن کیفیت محصولات داخلی و رقابت با کالاهای قاچاق خارجی
۱۳. آموزش و آگاهسازی مردم به معضلات قاچاق

منابع و مأخذ

۱. قرآن الکریم
۲. الیعمری، ابراهیم بن علی بن محمد، ابن فرحون، ۱۴۰۶هـ - ۱۹۸۶م؛ تبصره الحکام فی أصول الأفضیة و مناهج الأحکام، چاپ اول، مصر، انتشارات مکتبه کلیات الأزهریه.
۳. القزوینی، ابن ماجه (محمد بن یزید)، سنن ابن ماجه، - چاپ اول سال ۱۹۵۲م - مصر - انتشارات دار إحياء الكتب العربیه.
۴. السنجستانی، أبو داود سلیمان بن الأشعث بن إسحاق بن بشیر بن شداد بن عمرو الأزدی سنن أبی داود، صیدا - بیروت لبنان، انتشارات: المکتبه العصریه.
۵. البخاری، محمد بن إسماعیل، صحیح البخاری لبنان، ناشر: دار طوق النجاة سال چاپ: ۱۴۲۲هـ
۶. القشیری النیسابوری، مسلم بن الحجاج، صحیح مسلم، انتشارات دار إحياء التراث العربی - بیروت - بدون سال چاپ.
۷. الزحیلی، وهب، الفقه الإسلامی وأدلته، سوریه: دار الفکر.
۸. لغت نامه دهخدا - علی اکبر دهخدا.
۹. شجعی گیسور، مجید، مبارزه با قاچاق کالا، تاریخ نشر ۱۳۸۷ ناشر: به آموز=معاونت آموزشی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
۱۰. الله وردی، عبد الرحمن، مسلمان از دیدگاه آیات و روایات.
۱۱. قلجی، محمد رواس و قنبی، حامد صادق، معجم لغة الفقهاء، لبنان، انتشارات دار النفائس للطباعة والنشر والتوزيع.